

دانشنامه‌ی سیاستگذاری عمومی و مدیریت دولتی

ترجمه‌ی جی.ام. شفریتز

ترجمه‌ی دکتر ادر هوشمندیار

عضو هیات علمی و استادیار دانشکده‌ی آ‌ا. اسلامی
واحد تهران مرکزی

تماس با مترجم: er.houshmandyar@gmail.com

سرشناسه: شفریتز، جی ام، ۱۹۴۴ - م. Shafritz, Jay M.

عنوان و نام پدیدآور: دانشنامه سیاست‌گذاری عمومی و مدیریت دولتی / مؤلف جی. شفریتز؛ [ترجمه] نادر هوشمندیار.

مشخصات نشر: تهران: شوراآفرین، ۱۳۹۷. وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

مشخصات ظاهری: ۵۱۴ ص؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۲-۵۶-۱

یادداشت: عنوان اصلی: Dictionary of public policy and administration, c2004

موضوع: سیاست‌گذاری -- مدیریت دولتی -- واژه‌نامه‌ها -- فارسی

موضوع: Persian -- Dictionaries -- Public administration -- Policy sciences

شناسه افزوده: هوشمندیار، نادر، ۱۳۳۴ -، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۹۷H / ش ۷ د ۹۷۹۷

رده‌بندی دیویی: ۶۰۳/۳۲۰

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۰۰۹۰۳

جامعه پایدار - ۱۰

دانشنامه سیاست‌گذاری و مدیریت دولتی

جی ام شفریتز

دکتر نادر هوشمندیار

عضو هیئت علمی و استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

طراح جلد: بهمن لطفی

غلط‌گیری و صفحه‌آرایی: گیتی عباسی

نویت چاپ: اول ۹۸ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: دویست هزار تومان

چاپ و صحافی: پردیس دانش

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۲-۵۶-۱

نشانی: خیابان مطهری، کوچه پروشات، پلاک ۲۵

تلفن: ۸۸۴۳۰۴۹۹ - همراه: ۰۹۱۲۵۵۷۹۱۴۵

سخن مترجم

سیاستگذاری عمومی، به مجموعه عملکردهایی اطلاق می‌گردد که یک دولت جهت حل مشکلات، تصمیم‌گیری‌ها، تخصیص اعتبارات یا اجرای سیاست‌ها و انجام امور طبق قوانین کشور را در.

سیاستگذاری عمومی، حوزه‌ای پهناور دارد که فرهنگ، جامعه، اقتصاد، معیشت، محیط کسب و کار، رفاه، ریزش‌های متعدد سیاسی برای فعل و انفعالات جامعه را دربر می‌گیرد. سیاستگذاران علمی با ایجاد راهبردهای علمی و قرار دادن آن‌ها در میان راهبران اجتماعی دقیقاً در پی دست یافتن به واقعیتی است که در آن توسعه محتمل باشد و انسان و نفع شهر، بدان سرلوحه‌ی عمل قرار گیرد. مثال باز برای نشان دادن کارایی سیاستگذاری عمومی و یا عدم استفاده از سیاستگذاری عمومی، بحث بودجه‌های سنواتی است؛ در کشورهایی که برنامه‌ریزان آن تکیه بر راهبردهای علمی سیاستگذاری عمومی دارند، بودجه‌های سنواتی عملیاتی هستند که هزینه‌ی مبادله را برای هر فعل و انفعالی در بازار توسعه به نقطه‌ی بهینه نزدیک می‌کنند اما در نقطه‌ی عکس، فقدان تکیه بر سیاستگذاری عمومی در بهترین جایی که خودش را نشان می‌دهد، همین اسناد بودجه است. مدیریت در سطح کلان اگر مبتنی بر عمل عمومی نباشد همیشه بودجه‌ی عملیاتی و تخصیص بهینه‌ی منابع در سند ارزش افزوده‌ی عمومی، برایش یک هدف دست‌نیافتنی محسوب می‌شود.

سیاستگذاری در سطح عمومی از آنجا که با گستره‌ای از حقوق عمومی

سروکار دارد، باید مباحث مربوط به اقتصاد عمومی در نظر گرفته و یا در چارچوب سیاستگذاری‌های خود قرار دهد. اگر فرض را بر این بگذاریم که متولی سیاستگذاری عمومی، دولت و مدیریت‌های دولتی است، پس این بخش نمی‌تواند نسبت به دستورالعمل‌های بخش عمومی در حوزه اقتصاد که رفتار اقتصاد دولتی را کانالیزه می‌کند بی‌تفاوت باشد. بودجه در کشوری مثل ایران که دولت ۸۰ درصد اقتصاد را برعهده دارد حتماً بزرگترین سند سیاستگذاری عمومی محسوب می‌شود. در این سند دولت در واقع با تنظیم مرامنامه‌ی تخصیصی بودجه به هر وزارتخانه و سازمان، سهم آن‌ها را از امنیت اقتصادی که امنیت معیشت و اشتغال را در خود دارد، مشخص می‌کند.

سیاستگذاری عمومی به عرصه‌ی فعالیت‌های خرد و اداری دولت و تحلیل اقدامات دولتی در این عرصه می‌پردازد. درواقع، سیاستگذاری عمومی تجلی اداره‌ی حکومت در سطح است که می‌توان آن را به عنوان مجموعه‌هایی ساختاری و مرتبط، متشکل از تصمیمات، اهداف و اقداماتی که در تناسب با اقتدار عمومی در سطوح مختلف محلی، ملی و بین‌المللی هستند، در نظر گرفت.

تکامل سیاستگذاری عمومی، یا به بیان دیگر، که در جامعه‌ی آکادمیک انگلیسی‌زبان مصطلح است «سیاستگذاری دولتی» به اشاره‌ی هارولد دی. لاسول (۱۹۰۲-۱۹۷۸) و به طور خاص کتاب «علوم سیاستگذاری» وی - ویراسته‌ی دیوید لرنر (۱۹۵۱-) دارد. اما گسترش و پذیرش آن در دانشگاه به عنوان یک رشته‌ی رسمی تا دو دهه بعد به طول انجامید. جامع بودن این رشته در بر گرفتن مباحث مختلف از زمینه‌های گوناگون علوم سیاسی گرفته تا دیگر رشته‌های علوم اجتماعی؛ مانند اقتصاد، جامعه‌شناسی، تاریخ، فلسفه و قوم‌شناسی جایگاه خاص و بی‌مانند به عنوان راهنما و مبنای تصمیم‌گیری‌های دولتی در میان دولت‌ها، که درهای در حال توسعه و پیشرفته به آن داده است.

پیدایی این رشته در بستر دموکراسی و جامعه‌ی مدنی، در کشورهای توسعه‌یافته و اختصاص برنامه‌های آموزشی، مجلات تخصصی، بورس‌ها و بودجه‌های پژوهشی فراوان به این عرصه، دولت‌های مدرن را از انواع کلاسیک سنتی آن متفاوت کرده است و به‌واقع، شکل‌گیری این نوع از علم حکمرانی در

عمل حرکتی رو به توسعه و امیدی را برای رسیدن به آرمان‌های دست‌نیافته‌ی مطرح‌شده در نظریه‌ها و نزد صاحب‌نظران حوزه‌ی سیاستگذاری دولتی فراهم آورده است. اما با نگاه از درون این چارچوب تحلیلی، اگر دست می‌داد که تمامی دانش‌های دست‌نیافته‌ی آدمی را گردآوری کنیم و با زبانی واحد سامان ببخشیم، و در اختیار تمامی دانشجویان و پژوهشگران آینده قرار دهیم، به نقطه‌ی آرمانی این تلاش علمی و آکادمیک می‌رسیدیم. اما دست‌کم، می‌توان تصور کرد که زمانی فراخواهد رسید که بتوان تمامی این علوم را در گفتمانی علمی به نحوی به‌کار برد تا هر بخش بر مبنای دانش تخصصی خود حائز تعریفی کاربردی و سنجیده گردد. ضمن در نظر داشتن آرمان رشته‌ی سیاستگذاری عمومی، چنان‌که ذکرش رفت، دانشنامه‌ی سیاستگذاری عمومی در رشته‌های عمده‌ی علوم انسانی و اجتماعی همچون اقتصاد، علوم سیاسی، مدیریت، جامعه‌شناسی، روانشناسی و فلسفه و تحلیل‌های مبتنی بر آنها که در جهت تدوین و اجرای بهترین و متناسب‌ترین تصمیمات، در بحث‌های عمومی به دیگر معنا، دولتی - انجام می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

از آنجایی که ضرورتاً، چنین دانشنامه‌ای در تمامی حوزه‌های ذکرشده، همواره با واقعیتی کمابیش پویا و متحرک به نام تحولات دولتی سروکار داشته و دارد، ضرورت روش‌شناختی انطباق مفاهیم معنی با معادیق عینی در حوزه‌ی دولت‌ها، مواضع دانشمندان و نیز محققان حوزه‌های سیاستگذاری، باعث شده که از پدیده‌ای واحد، تعاریف متنوعی ارائه شود. افزون بر این‌ها، ر آنجایی که هر تعریف، نهایتاً در تنسيقی از مجموعه‌های منسجم و هدفمند از تعاریف به کار گرفته می‌شود و هیچ تعریفی نیست که بتواند همزمان مابه‌ازایی از پدیده‌هایی در حوزه‌های مربوط به سیاستگذاری را توصیف یا تبیین کند و در همان حال خارج از یک چارچوب فکری، تئوری عمومی، جهان‌بینی، فلسفه، و در یک کلمه، خارج از پارادایمی (ایدئولوژیک) قرار گیرد. به نظر می‌رسد، تا حد زیادی، ارائه‌ی تعریفی همه‌جانبه برای اصطلاحات و مفاهیم سیاستگذاری عمومی ناممکن باشد. صرفاً به دلیل ایدئولوژیک بودن عمده‌ی مفاهیم، هنگامی که در برهه‌ی زمانی معینی نوعی خاصی از ایدئولوژی مسلط باشد، نظام‌های مفهومی ناشی از ایدئولوژی‌های دیگر مطرود و بی‌مصرف تلقی می‌گردند و از حیطه‌ی کنکاش‌های بی‌طرفانه‌ی علمی به دور خواهند ماند.

این جا است که به ضرورت یک سنجش همه جانبه و یک توافق بر سر مفاهیم و تعاریف پی می بریم. سنجشی که از یک سو بتواند راهکاری نشان دهد که دانش هایی از نوع علوم انسانی و اجتماعی مثل اقتصاد، علوم سیاسی، مدیریت، جامعه شناسی، روانشناسی، فلسفه و... در چرخه ی کلی دانش ها چه جایگاهی باید داشته باشند و نیز چه مفاهیمی از دیگر علوم به کار پیشرفت این علم - سیاستگذاری - می آید، و از سوی دیگر در درون حوزه ی سیاستگذاری، بتواند به هر طریقی به بیان مشترک تفکرات و ایده های پنهان در پس این تعاریف برسد و گفتگو، سالم و پویا بین تمامی تئوری ها و روش های دربرگیرنده ی تعاریف ارائه شده، تائید، برقرار کند.

مترجم این اثر، معتقد است که راه صحیح در برخورد با چندگانگی نظریه های ناشی از روش های شناختی ها، گوناگون، نه این است که یکی را بپذیریم و بقیه را نفی کنیم، و نه آن است که همه را باهم بپذیریم. تعاریف حقیقی و عینی تعاریفی هستند که از گفت و گو و نظر و نظر برمی آیند و هم از این رو است که بر آن شدید تا سیاستگذاری در حوزه های سیاست، اقتصاد، مدیریت، روانشناسی و... را تا حد توان خود تدوین و ترجمه نماییم.

امروز هر علمی به طور نسبی با بقیه ی علوم ارتباط نزدیک دارد. علم پیوستاری است چرخه ای، که در آن طیف های گوناگون، هر علمی را در میان علوم مرتبط به آن قرار داده است و اکنون «دانشنامه ی سیاستگذاری عمومی» به لحاظ فراگیر بودن گستره ی مسائل، سرچشمه های تفکر، و قلمروهای برخورد با حوزه های دیگری از علوم انسانی نظیر فلسفه، اقتصاد، سیاست، روانشناسی، آموزش، مدیریت، هنر و ادبیات، و تاریخ وارد گفت و گو شده است، هم از این طریق توسعه ی خود افزوده و هم به کمبودهای حوزه های سیاستگذاری کمک کرده است. نیز از این هم آوایی پیروی کرده و در این اثر، تا حد امکان به این حوزه ها پرداخته ایم؛ با این بینش که حوزه های سیاستگذاری در علوم کاربردی و قوانین دولتی، علیرغم استقلال نسبی و تخصصی بودنشان، در فرآیند مسیر پُرفراز و نشیب دگرگونی و تحولات در سیاستگذاری عمومی و قوانین دولتی به گونه ای بوده است که دیگر از علم به مثابه هدایتگر مسائل و چاره جویی ها برای حفظ وضع موجود خارج شده و به ارائه ی عقلانیت و تحلیل و تبیین شرایط اجتماعی کنونی به جهت دستیابی به یک رفاه اجتماعی، توأم با افزایش توسعه ی همه جانبه برای انواع جامعه های

گوناگون جهان در چارچوب صلح و عدالت می‌اندیشد.

مترجم، ارج نهادن به کلیه‌ی تلاش‌های صورت گرفته در این زمینه را وظیفه‌ی خود می‌داند و معتقد است گردآوری، تدوین و ترجمه‌ی این اثر در ادامه‌ی راه آنان است که میسر گردیده است. تلاش شده است که ابهامات موجود را برطرف نموده و فارغ از پرداختن به یک ایدئولوژی که در کار این بزرگان بوده به مقایسه، و نهایتاً، دستیابی به برخی از مفاهیم در حوزه‌ی سیاست‌گذاری و گفتمان ایرانی فراهم کنیم. تدوین و ترجمه‌ی این اثر را مدیون کلیه‌ی استادان، دانشجویان و نویسندگان محترم در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی همچون فلسفه، اقتصاد، دین‌شناسی، مدیریت، هنر و ادبیات، سیاست، تاریخ و... و خصوصاً پژوهشگران حوزه‌های سیاست‌گذاری می‌دانیم. «دانشنامه‌ی سیاستگذاری عمومی و مدیریت»، با تمام نقیصه‌های خود و کلان خود، حتماً با تأکید ویژه‌ی حقوقی خود بر نظام اداری و قانونی ایالات متحده، در شأنی تخصصی‌تر به آن داده است، نهایتاً مجموعه‌ای است شامل تعریف گام‌های گسترده در علوم انسانی و اجتماعی که فضای آموزشی تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های ایران را نیازمند آن می‌دانیم.